

EDUCACIÓ

RECOPILOCACIÓ DELS TWEETS I DELS ESCRITS AL BLOG “VOL 234” DE TEMÀTICA EDUCATIVA

FINS EL 7 DE DE GENER DE 2019

JOSEP M. CARBÓ TEIGEIRO

APRENTATGE	ERROR! NO S'HA DEFINIT EL MARCADOR.
Ningú no podrà ser el teu mestre si no ets un aprenent. I si ho ets, tothom ho podrà ser!	3
És relativament fàcil aprendre coses noves i terriblement difícil des aprendre les velles.....	4
No cal demostrar a ningú l'existència d'Amèrica. Només cal incitar-lo a navegar sense defallir cap a ponent	5
COM S'APREN A LA VIDA?.....	5
Explica'm-ho i ho entendràs.....	6
Ningú no em pot ensenyar res però jo puc aprendre de tothom.....	7

PEDAGOGIA	7
Mestre, educa't a tu mateix!.....	7
Només pots ensenyar a qui vulgui ser ensenyat. Procura que els teus alumnes vulguin ser ensenyats per tu.....	8
Llet pels nadons, farinetes pels infants i sòlids pels més grans. Perquè en cada fase necessites coses diferents.	10
QUI POT SER MESTRE?	11
FUNCIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU.....	11
El sistema manté l'escola perquè l'escola manté el sistema.....	11
L'educació és la institució encarregada de conservar i perpetuar la societat, no pas de transformar-la	13
No hi ha fracàs escolar; l'escola és un èxit total.	14
CRÍTICA DEL SISTEMA EDUCATIU.....	15
L'educació ara només té dues alternatives: clandestinitat o mort!	15
Vaja birria d'autoescola si al final només saps circular per on ells t'han fet practicar.....	16
Traieu la filosofia de les aules!!!	17
Un ignorant amb estudis no és un savi, és un ignorant perillós.....	18
Escola: soldats cap a fora i banquers cap a dins?.....	19
La lectura està sobrevalorada; es pot considerar una forma subtil de colonització mental.	21
El projecte educatiu d'aquell país d'ocells era ensenyar-los, des de ben petits... a caminar!.....	21
La innovació educativa és com la digitalització de la Bíblia: nous mètodes per a vells objectius.	22
ALTERNATIVES AL SISTEMA EDUCATIU	23
Diuen que fa falta tota la tribu per a educar un nen, però a vegades un nen sol pot educar tota una tribu.....	23
L'avaluació que l'escola ara necessita és sobre com repton les serps o com volen els pardals... ..	24
Menys escolarització i alfabetització i més conscienciació.	25

APRENTATGE

Aprendre és una activitat fonamental. Més important que com s'aprèn és què s'aprèn. La relació entre el professor i l'alumne és fonamental. Més important és, encara la relació entre el mestre i l'aprenent. Aquesta és una relació d'amor en la que s'impliquen dos processos de creixement. La naturalesa subtil i peculiar d'aquesta relació determina la qualitat i quantitat d'aprenentatge. Els aprenentatges més importants no són sempre conscients ni valorats. En aquest apartat es parla d'això.

El que has après no ho recordes però no ho oblidés.

Persones diferents ens ensenyen coses diferents en diferents moments de la nostra vida.

No és el que t'ensenyen; és el que aprens.

Sòcrates va aprendre a ballar als seixanta anys...

No es pot ensenyar ningú a ser lliure, només provocar-lo per veure si hi opta.

Ningú no podrà ser el teu mestre si no ets un aprenent. I si ho ets, tothom ho podrà ser!

Perquè aprendre és un poder que emana de dins teu. Aprendre és una disposició natural de l'espirit humà que es desenvolupa meravellosament des dels primers moments de vida per tal de preservar la supervivència a través de l'adaptació. Els nens petits són esponges de nous aprenentatges perquè tenen una curiositat innata i una plasticitat cerebral extraordinària.

Les nostres societats complexes i tecnificades han optat per ensinistrar els infants de ben petits no només a veure i percebre el món, sinó també a valorar-lo. Hi ho han fet podant i dirigint els aprenentatges envers el que es considera útil i necessari. Amb aquesta amputació de la motivació natural es produeix un gran perjudici sobre l'individu i la societat.

Tenim un sistema d'educació (familiar, escolar, social, institucional,...) centrat en la figura de l'ensenyant. Es considera que és el factor més important i per això se li dóna tot el poder de decidir. Els adults trien i marquen què han d'aprendre els infants, com, quan, de quina manera i quins aprenentatges són considerats bons i quins no. Aquest sistema és un sistema caduc, antinatural, copiat del model industrial i al serveis del sistema econòmic.

Ens cal fer un gir copernicà. El centre de l'educació ha de ser l'infant, en el sentit que només si connectem amb la seva energia d'interès i curiositat podrem aconseguir aprenentatges significatius. Hem de deixar fluir les seves capacitats i motivacions, deixar-les sortir, que expressin creativament el seu "estar en el món". A partir d'aquest material, els educadors podrem estirar i canalitzar aprenentatges que complementaran i augmentaran el seu poder per aprendre i créixer.

Ja sé que sembla una utopia i que potser molts pensareu que això implica una mena de revolució, però deixant de banda que és realment una revolució el que necessitem, cal considerar que si no partim de poder i l'energia de creixement dels nens, no aconseguirem res. Bé, sí que aconseguirem alguna cosa: castrar i bloquejar aquesta energia de manera que els nois i noies (i tots els aprenents, sigui quina sigui la seva edat i condició) acabaran essent éssers passius i inermes que desconfiaran d'ells mateixos i que valoraran més la dependència que l'autonomia.

Per això dic que la clau de tot aprenentatge està en un mateix. Si ets un bon aprenent, aprendràs de tot i a tot arreu. Si no ho ets, ni a la millor universitat t'aportarà res. I em ve aquí la frase d'aquell mestre que deia als seus alumnes: Jo no us ensenyaré res, però amb mi podreu aprendre. I en efecte, si mantenen viva la guspira de l'aprenent seran éssers llançats a la vida, al creixement, a la saviesa. Allò que s'escau a l'essència humana.

És relativament fàcil aprendre coses noves i terriblement difícil desaprendre les velles

Donem molta importància a aprendre i, en efecte, és un procés vital per al desenvolupament i per al creixement humà. Els aprenentatges fonamentals són adquisicions que ens acaben adquirint a nosaltres, conquestes que ens conquereixen. Aprenem i incorporem el que aprenem integrant-ho com una part més de nosaltres, acoblant el nou amb el vell i constituint una determinada personalitat.

Afortunadament en un moment de la nostra vida, aquests aprenentatges són automàtics i queden fixats de forma acrítica. Malauradament en un altre moment de la nostra vida necessitaríem poder revisar aquests aprenentatges i ja no en som quasi conscients.

I jo diria que una de les grans dificultats que tenim els adults per anar adaptant-nos als nous reptes que la vida ens planteja és la rigidesa i la poca capacitat crítica que tenim respecte al que hem après. I no parlo només de l'aprenentatge d'hàbits físics com ara la forma de menjar, d'asseure'ns, de caminar, sinó també als aprenentatges emocionals i als intel·lectuals.

Hem après a ser estimats, a ser acceptats, i ho hem fet amb els recursos que teníem. De petits vam desenvolupar estratègies de socialització útils o adequades que potser ara són innecessàries o clarament perjudicials. Potser en algun moment va ser bo ser submís per tal de ser acceptat però probablement ara no resulti tant convenient. Ara bé, com podrem canviar això si a vegades ni tan sols sabem que és simplement un hàbit adquirit i que pot ser desaprès?

Perquè els aprenentatges poden ser desapresos i hi ha tècniques específiques tot i que, com els mateixos aprenentatges, a vegades és suficient tenir la voluntat o la intenció de fer-ho. Ja sortirà la manera. Potser necessitem desaprendre la dependència de les persones, o a dir sempre que sí a tot, o a callar el que sentim, o a controlar l'expressió de les emocions... No sé, aquest és un estudi interessant que tothom hauria de fer respecte a ell mateix. Quines són les coses que necessito desaprendre? Fet la llista és ja un primer pas que quasi garanteix l'èxit.

També a nivell d'idees necessitem qüestionar o desaprendre hàbits de pensaments negatius. Com més subtil és el nivell en el que treballem més costa percebre els aprenentatges inadequats i per tant també desaprendre. Hem de desaprendre a pensar constantment, a quedar-nos tancats en els nostres conceptes, a acceptar com a vertader allò que pot ser imaginat com a fals... Tot una aventura.

A l'escola hauríem d'ensenyar als nois i noies a desaprendre. Faríem una gran feina. Podrien començar els professors donant exemple i ja avançaríem molt.

Diu la tradició taoista que una autèntic aprenentatge triga 20 anys a assolir-se. I algunes de les coses importants que hem d'aprendre són només desaprenentatges. Tardem pocs anys en aprendre a parlar, però potser en necessitem 20 per aprendre a callar. Tardem poc en aprendre a sotmetre'ns però potser necessitem molt temps per aprendre a alliberar-nos. Costa poc aprendre a pensar tota l'estona (de fet és quasi automàtic) però es tarda una vida sencera en emmudir la ment. Aprenem ràpid que la gratificació és plaent i tardem molt a descobrir que la frustració pot ser fecunda. Aprenem amb

autohipnosi continuada que la realitat és el que veiem o pensem i sovint ni amb una llarga vida intensa aconseguim dubtar-ne.

No cal demostrar a ningú l'existència d'Amèrica. Només cal incitar-lo a navegar sense defallir cap a ponent

Si realment vols saber hauràs d'anar fins al final. No et conformaràs amb el que et diuen, ni amb el que dicta la tradició, ni amb el que tothom creu, ni amb el que vols creure. Si de veritat vols saber arribaràs fins on no podràs dubtar.

A la vida són moltes les coses que en realitat no volem saber. Ens va bé una explicació provisional o una creença cega. A vegades però, la persona ensopega amb la seva ànima filòsofa, la que vol saber, la que se sap enamorada de la veritat i vol trobar-la. En aquests moments comença un viatge.

Hi ha molts camins per a buscar/trobar la veritat? Diuen que sí, i fins i tot hi ha qui diu que hi ha tants destins com itineraris com si la veritat fos només el lloc on has decidit aturar-te o com diuen de la pau, que és el camí. Però jo crec que la veritat és un lloc concret, absolut, definit.

No ho puc demostrar però puc animar-vos a fer vosaltres mateixos la descoberta. Els camins són molts i si són encertats, menen al mateix lloc, a l'evidència indubtable.

Qualsevol camí és vàlid amb la condició que se segueixi fins al final. Hi ha molts perills en aquest viatge iniciàtic. Un d'ells és creure haver arribat abans d'hora. Un altre creure que vas bé pel sol fet de que et costa molt. Un altre creure que mai no hi podràs arribar. Un altre guiar-te pel confort emocional o el sentit de transcendència. Un altre adherir-te totalment a una pràctica determinada creient que el que funciona a uns funciona a tots. En fi, que per dificultats no quedarem i la majoria d'aquestes dificultats no són qüestió de voluntat o energia, sinó de saviesa i atenció.

Qualsevol camí vertader t'ha de despullar, desarmar, desidentificar. Només en aquest estat de pobresa et podrà trobar la veritat ja que sempre és ella, amagada dins teu, la que et surt a l'encontre quan abandones tota esperança.

COM S'APRÈN A LA VIDA?

Com s'aprèn és també molt important. Quines són les condicions de l'aprenentatge significatiu i permanent? Més important que la tècnica és l'actitud o les condicions en què es dona l'aprenentatge. Sempre cal una acció intencional i conscient.

Només aprèn qui ensenya.

Ningú et pot ensenyar res però amb tothom pots aprendre.

Tu no m'has ensenyat res. Ho he après amb tu!

Quantes vegades hauré d'explicar i repetir la mateixa cosa per tal de poder entendre-la?

He enviat el meu ministre de la guerra a predicar la pau i la concòrdia entre els pobles. A veure si així aconsegueixo que ho entengui...

Explica'm-ho i ho entendràs.

Fa temps que he arribat a la convicció que el llenguatge és molt més limitat que no pas ens pensem. Tenim confiança en la comunicació i especialment la lingüística. En realitat la comunicació verbal és un procés de codificació i descodificació summament complex per dos motius: primer perquè implica un seguit de fases successives (de la idea a la paraula, de la paraula a la idea) en cada una de les quals es perd alguna cosa i en segon lloc perquè remet a significats íntims i intransferibles i difícilment tindrem la confirmació d'haver sigut entesos totalment.

Cal dir també que hi ha molts nivells de comunicació. Des d'un crit d'alerta que només pretén que giris al cap fins a l'explicació matisada de les diferències que percep entre dos conceptes abstractes hi ha tota una gamma de modalitats comunicatives que poden ser catalogades.

Jo ho simplifico i considero que bàsicament hi ha la comunicació "passa'm la sal" i la resta. La comunicació "passa'm la sal" és un missatge simple, directe, amb paraules unívokes la comprensió de la qual pot ser comprovada al moment. La resta de les comunicacions, sobretot quan es refereixen a sensacions, sentiments, pensaments abstractes... són al meu entendre, altament aleatòries, és a dir, provoquen en l'oient una comprensió molt mediatitzada per les sensacions, sentiments i pensaments propis.

La comunicació "passa'm la sal" és simple però clara. Molt útil pel dia a dia i poc per a l'entesa profunda entre les persones. L'altra comunicació, la subtil, intel·lectual, empàtica,... és poc pràctica en el dia a dia però molt útil per a entendre'ns a nosaltres mateixos.

Per què parlem tant doncs amb altres persones sobre coses que són de tan difícil comprensió? Jo crec que no és per compartir sinó per entendre'ns a nosaltres mateixos. Desenvolupem discurs, arguments i explicacions que surten de la nostra boca i entren per les nostres orelles. Un cop ens sentim a nosaltres mateixos argumentar estem en disposició d'entendre'ns i reflexionar sobre el que hem dit. L'altre, l'oient, és un simple catalitzador, un element necessari que no intervé però que facilita que nosaltres seguim parlant. Sembla que li expliquem a ell però ens ho expliquem a nosaltres.

Podem observar sovint com les persones que exposen el seu pensament s'escolten a ells mateixos. Sovint les intervencions dels altres les destorben i a la que poden tornen al seu fil, al que necessiten entendre. A mida que expliques una cosa cada cop l'entens més, i si repeteixes molt sovint el mateix discurs l'acabes creant a mida i et creus que el que dius és el que realment sents quan és al revés, que acabes sentint tal com ho expliques. Recordo els meus temps de professor de filosofia quan explicava les lliçons 2 i 3 cops cada setmana. Quan em sentia explicar-ho ho entenia millor i anava acumulant el que aprenia en lliçons successives. Allà l'únic que aprenia era jo, crec...

Això mateix passa a la consulta d'un psicòleg, el principal mèrit del qual, si tens sort, és que et deixa parlar i explicar el que et passa. Ell pregunta i tu vas ordenant -inventant- els elements en conflicte. Hi ha qui ho escriu... Tan se val... Es tracta d'estirar el fil del cabdell del nostre caos mental i anar articulant una narrativa vital que et resulti suportable i en el millor dels casos satisfactòria. La necessitat compulsiva de repetir certes explicacions respon a la necessitat de creure'ns-les o entendre-les.

I això és el que volia explicar-vos per veure si ho entenc una mica més.

Ningú no em pot ensenyar res però jo puc aprendre de tothom

L'ensenyament i l'aprenentatge no són processos intercanviables. Normalment es dona l'aprenentatge quan hi ha ensenyament però no sempre. Els professors saben bé que poden ensenyar i els alumnes no aprendre o aprendre coses diferents de les que ensenyen, cosa que passa sovint.

Igualment es pot aprendre sense que t'ensenyin. Clar que resulta més senzill fer-ho quan hi ha una relació i un medi intencional d'ensenyament però tampoc és imprescindible. Les coses més importants de la vida les hem après sense que siguin el resultat d'un procés planificat d'ensenyament-aprenentatge.

I és que aprendre és una activitat que demana diversos elements, però el que no pot faltar és la intencionalitat de l'aprenent. L'aprenent és qui possibilita i atorga significat al que aprèn. Podem dissenyar un bon ensenyament però l'aprenentatge és un resultat espontani.

Ens poden donar lliçons, consells, oferir experiències o estímuls per a que aprenguem una cosa determinada però és impossible aconseguir-ho sense el nostre permís. Ens poden forçar a fer activitats d'aprenentatge però no dictar el resultat. Com a màxim ens poden seduir per tal que acceptem el suggeriment d'aprenentatge però fins i tot en el cas que acceptem, només es produirà l'aprenentatge si la nostra ment el percep com a convenient o favorable.

Molt es parla de la necessitat de trobar bons mestres, però en realitat l'important és ser un bon aprenent. El millor mestre no pot ensenyar-te res si tu no vols i un bon aprenent pot aprendre de tothom, fins i tot la persona menys adequada.

Som els autèntics artífexs de la nostra vida, prenem els estímuls del món per construir la nostra realitat i ho fem aprofitant tots els elements al nostre abast. Un bon mestre és un bon element si el que t'ofereix coincideix amb el que vols. Esforça't en ser un bon aprenent més que en tenir un bon mestre.

PEDAGOGIA

Existeix la pedagogia: la ciència de facilitar l'aprenentatge i l'art de produir educació sigui el que sigui el que entenguem per educació.

Els dos grans ideals humans són saviesa i amor. En pedagogia es tradueixen per ideologia i metodologia.

Necessitem crear ídols, herois, mestres, guies i gurus per justificar la nostra vulgaritat.

Abans d'explicar el com, procura que interressi el què!

Només pot conèixer, estimar i educar qui s'autoconeix, s'autoestima i s'autoeduca.

L'exigència sense motivació no serveix per a res...

Mestre, educa't a tu mateix!

Durant molts anys he exercit de mestre i m'he preocupat i ocupat molt del tema de quina ha de ser la formació d'un bon professional de l'ensenyament. Quines qualitats ha de tenir un bon mestre?

Evidentment que tots estem d'acord en que les que contempen les oposicions no són, ni de lluny, les més necessàries.

Coincidiríem en què un bon mestre ha de ser una persona intel·ligent, oberta, empàtica, sensible, creativa, pacient, amorosa... i podríem afegir moltes altres qualitats. També les podem catalogar, classificar i prioritzar. Jo ho he fet durant molt de temps i sempre m'he preguntat quina seria la característica essencial que escolliria per a un bon mestre si em diguessin que només en puc dir una.

Doncs bé, ara que ja estic jubilat i que el tema ja no m'afecta puc dir que tinc la resposta. Ara diria que l'única qualitat que demanaria a un bon mestre és que s'eduqui a ell mateix. De fet no li demanaria res més.

Els currículums dels plans de formació dels docents són extensos; les demandes socials al professorat, àmplies; les exigències de la nova situació social i el progrés tecnològic, dures. Amb tot jo diria que només cal tenir professors que s'eduquin a ells mateixos i deixar-los fer el que vulguin per tal d'aconseguir la millor educació possible.

Crec que l'educació no és un pla, ni un seguit d'aprenentatges, ni un procés natural espontani, ni la suma d'activitats docents o reptes per a assolir competències i abastar objectius... Educar és allò que passa quan poses en contacte persones que s'auto-eduquen.

Un persona centrada en el coneixement d'ella mateixa, en la seva autoeducació entesa com a actitud vital i radical de cercar honestament la seva plenitud emana una energia poderosa; encomana ganes de saber, es fa transparent per tal que tots vegin com busca, s'equivoca, pateix, triomfa..., respira tranquil i exhala pau, es manté conscient i emet el coneixement profund i imperceptible de què no hi ha res més a fer que estar ben atents i oberts al moment present.

I no busquem persones il·luminades o especials. Només cal que siguin persones que entenguin que el seu objectiu és aquest. Persones compromeses amb elles mateixes deixades soltes entre la mainada per tal que amb el seu fer natural exemplifiquin com es forja una vida digna i plena. I això es transmet sense intenció, sense tecnologia, sense didàctica... és una transmissió automàtica, subtil,... es percep en l'ambient que es crea, es respira.

"Metge cura't a tu mateix" diu una dita antiga. Es recull a l'Evangeli però a mi m'encanta la cita que en fa Nietzsche a la seva obra "Així parlà Zaratustra" al capítol 23. Cito literalment: "Metge, cura't a tu mateix. així curaràs també el teu malalt. Que el seu millor ajut sigui veure amb els seus propis ulls a aquell que es cura a si mateix."

En efecte, el metge curant-se a si mateix diu: "podeu curar-vos vosaltres mateixos". Dóna poder d'autocuració, la millor recepta de salut. Imagino a l'escola aquesta frase escrita en lletres d'or damunt la porta:

"Mestre, educa't a tu mateix! Així educaràs també els teus alumnes. Que el seu millor ajut sigui veure amb els seu propis ulls a aquell que s'educa a si mateix."

Només pots ensenyar a qui vulgui ser ensenyat. Procura que els teus alumnes vulguin ser ensenyats per tu.

L'ensenyament, entès com a procés d'educació, no pot ser imposat. Com el cavall, al que no pots obligar a beure. Només pots acostar-lo a l'abeurador.

Quan forcem els processos d'ensenyament i imposem pràctiques o conductes que no són volgudes pels alumnes, no eduquem; simplement domestiquem.

I és que aprendre significativament demana l'actitud oberta de l'aprenent. Hem de buscar doncs que l'alumne vulgui aprendre.

Un cavall sa té set i busca de manera natural l'aigua. Agraeix quan se li ofereix o la troba. Una persona sana busca de manera natural aprendre i agraeix quan se li ofereix o troba aprenentatges.

S'ha escrit molt sobre motivació i és un tema cabdal en la psicologia de l'educació, però al meu entendre no cal esforçar-se massa en motivar un cavall a beure. El problema apareix quan volem que begui a una hora determinada, una quantitat determinada i una aigua determinada. Cuidar bé un cavall requereix estar amatent a les seves necessitats naturals i no pas forçar-les. Més encara un nen amb les seves necessitats d'aprenentatge.

Clar que això xoca amb els programes i la nostra mentalitat pràctica, sistemàtica i avaluadora, però la naturalesa és tossuda i per molt que intentem encasellar els interessos dels nens en les nostres motivacions, aquells mai no s'hi ajusten.

Necessitem que el nen vulgui ser ensenyat pel mestre. Si el mestre no té l'autoritat que l'alumne li atorga, el mestre no té res a fer.

Com ho podem fer? Doncs al meu entendre hi ha algunes coses de la personalitat docent que el fan irresistible!

Primer de tot, que estimi. Si el mestre estima el nen, aquest segur que el vol com a mestre. Estimar un alumne no és senzill perquè tenim poca reflexió sobre què vol dir estimar i sovint confonem la nyonyeria, el proteccionisme, el bon rotllo o la complicitat amb l'amor. Qui no sap estimar no pot ensenyar.

S'aprèn a estimar estimant-se a un mateix i aquesta és la segona cosa que un nen admira d'un adult: que s'estimi! Una persona que s'estima és atractiva, autèntica i natural.

Una altra cosa que un nen admira d'un mestre és que tingui les idees clares. El mestre ha de saber què sí i què no. Sap el seu paper, els seus límits i els seus deures. No es deixa manipular ni confon el rol de docent pel de company. Exigeix, manté el seu lloc, reflexiona i fa reflexionar, dubta i no es mostra inefable.

El nen vol ser ensenyat per persones íntegres, compromeses amb el seu propi aprenentatge, implicades socialment i inquietes. Res de tot això no comporta impecabilitat. El mestre té limitacions i defectes però els assumeix com a reptes de nous aprenentatges.

El mestre que recolzi els pares i els doni l'autoritat que tenen, tot defensant el seu lloc en l'educació del nen, guanya un prestigi, una autoritat i una eficàcia que li serà molt necessària.

I els nens tenen uns detectors subtils de tots aquests indicadors. Podem camuflar-nos, intentar amagar els errors, mostrar el que no som... però tanta energia innecessària sovint no serveix per a camuflar-nos. Hi ha un sentit profundament humà, una vibració de veracitat i una energia de compassió que tots podem captar per poc atents que estiguem. A vegades en diem intuïció i els nens, la tenen molt desenvolupada encara que no en siguin conscients.

És a dir, que si vols que els teus alumnes vulguin ser ensenyats per tu, sigues autèntic, sigues aprenent, sigues amorós.

Llet pels nadons, farinetes pels infants i sòlids pels més grans. Perquè en cada fase necessites coses diferents.

Els humans som éssers evolutius. Això vol dir que si ens estanquem morim. I això es refereix tant a l'evolució biològica com a la social. En aquest nivell, lamentablement això passa massa sovint i és que créixer i evolucionar mentalment requereix un esforç i una habilitat que no tots tenim. Precisament d'això va l'educació: d'ajudar a les persones a transitar per les diferents fases de la seva evolució.

El procés normal té tres moments: a) desequilibri de la fase en la que et trobes b) adaptació a una nova realitat i c) consolidació del nou moment. Així, per exemple, un nen passa a ser adolescent quan viu coses que el desequilibren o li fan entrar en qüestió la seva manera de viure. Aleshores comença la segona fase que consisteix en explorar i provar coses que no coneix (però que imita dels adolescents) fins que arriba a la tercera en què s'instal·la en una nova forma de viure, l'adolescència. Quan hagi passat prou temps en aquest estadi haurà de començar a qüestionar-lo per a arribar a ser un adult.

I això que passa en l'evolució fisiològica i psicològica, passa també en la nostra evolució de la consciència sobre la realitat. Està estudiat com els humans afrontem la realitat a partir de patrons interpretatius de l'existència.

Sabem que els humans passem una fase d'egocentrisme, evolucionem amb sort a una fase social regida per les emocions, transitem a una nova més racional gràcies al domini de l'intel·lecte. Més endavant podem assolir una cosmovisió més integrativa i holística quan desenvolupem el sentit de la intuïció transcendental. I podem finalment arribar a estadis transpersonals en els que assumim que ja no ens defineix l'estat en el que ens trobem sinó el que som.

Bé, aquesta síntesi necessària potser requeriria més explicacions però si us interessa podeu consultar alguna obra bàsica de Ken Wilber.

Avui volia comentar que hem de ser molt conscients que al món convivim persones que estem en diferents moments evolutius i per tant els nostres mons o realitats són ben diferents. Potser per això no ens entenem i tenim tants conflictes. Mentre algú considera que el més important és el que li han ensenyat de petit i creu en veritats eternes, altres confien en la seva pròpia raó, altres saben que tot forma una unitat indissoluble i altres simplement estan presents passi el que passi sense jutjar o desitjar.

L'evolució de l'ego és automàtica només fins als primers estadis. A partir d'un punt requereix estímul extern. L'acció educativa o l'ajuda al creixement hauria de provocar sempre una crisi al moment present per tal de que qüestionis el lloc on ets i et sentis impulsat a explorar la fase que t'està esperant.

Necessitem una humanitat activa transitant com més dinàmicament millor per les diferents fases. Tothom, des d'on està ara envers el seu repte personal proper.

Per això davant d'un problema social o col·lectiu, la resposta no pot ser mai una recepta o una actuació igual per a tothom. En el tema del fonamentalisme, del terrorisme, del nacionalisme, de l'ecologia o de la discriminació, no hi ha respostes úniques i generals.

Cada persona està en un moment donat de la seva evolució i necessita estímuls o provocacions diferents. A un fonamentalisme se l'ha d'empènyer envers la racionalitat i a un racionalista envers el pluralisme. A un pluralista se l'ha de criticar per tal que es plantegi la consciència de ser que transcendeix qualsevol posicionament exclusiu, com ho són tots els anteriors.

A l'escola, cal fomentar la fidelitat de grup en els egocèntrics, però al mateix temps hem de convidar els etnocèntrics (o amb un ego social) envers la independència de la raó. I aquesta és la feina que ens toca a tots els que sentim la crida d'ajudar al creixement.

Definitivament, l'evolució de la societat no passa per missatges generals i uniformes sinó per l'artesania de fer evolucionar les consciències individuals. Si ho fem bé, la mitjana de la població anirà pujant el seu nivell de consciència i la massa crítica que marca les pautes socials serà cada cop més evolucionada.

Sempre hi haurà persones que s'estanquen o que els costa créixer i també hem de comptar amb què cada nou humà que ve al món ha de començar l'evolució des del començament. Cal donar temps i estimular el desenvolupament per tal que el nivell d'evolució de la majoria sigui cada cop més elevat.

QUI POT SER MESTRE?

Demanar a un matemàtic que ensenyi matemàtiques (p.ex.) és com demanar a un metge que construeixi un hospital.

Cal predicar amb l'exemple? La paraula "accent" no porta accent i ningú li ho recrimina

D'un bon mestre abans es deia "sap molt"; ara diem "aprèn molt"

Mestres que volen ensenyar els nens a canviar el món i els costa Déu i ajuda canviar un idea pròpia o un petit hàbit docent.

FUNCIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU

El sistema educatiu és el principal instrument de submissió i domesticació humana.

Tota educació és reeducació.

El sistema manté l'escola perquè l'escola manté el sistema

Avui hem fet una reunió i hem parlat d'educació. Parlàvem de canviar l'escola i ens preguntàvem quina escola volem realment. I jo he pensat que per què hem de canviar l'escola si ja funciona! Sí, ja sé que em direu que tothom parla de fracàs escolar, però em sembla que no existeix aquest fracàs. L'escola triomfa, serveix perfectament per a ajustar les persones al sistema, per adaptar-les, fer-les obedients, conformistes i perpetuadores dels valors dominants.

L'escola és una institució dissenyada especialment per a aquesta finalitat. Les primeres escoles públiques aparegueren a Londres a l'inici de la revolució industrial i servien per a tenir guardats els nens evitant que fessin entremaliadures pel carrer. Un vetllador els entretenia. En una directriu oficial es recomana que el vetllador sàpiga llegir per poder distreure millor els nens. En poc temps van descobrir que el millor entreteniment, el més profitós era ensinistrar els nens en tasques que imitessin les rutines de les fàbriques a les que haurien d'anar a treballar ben aviat. I així va aparèixer la tasca escolar, com un aprenentatge per a la fàbrica. Entrada i sortida a toc de sirena (encara perviuen avui dia), agrupament en seccions homogènies sota la tutela d'un encarregat. Tasques monòtones, repetitives, gens creatives,

disciplinades, orientades als resultats... Obediència, submissió, resistència, postergació de la gratificació... Tot això amb els continguts d'aprenentatge! No interessava el currículum cultural, interessava el currículum ocult, el que els faria uns bons treballadors perpetuadors del sistema. (Tot això ho explica molt bé Alvin Toffler al seu llibre "La tercera ola")

Doncs bé, l'escola actual continua fent la mateixa feina, formant persones que s'adaptin de forma acrítica al sistema assumint els valors dominants del mercat i de les oligarquies polítiques i econòmiques. De cap altra manera es pot explicar que davant els fets esgarrifosos d'injustícia social, escàndols, abusos dels poderosos, manipulacions amb l'estafa (que en diuen crisis) actual, polítiques de salvaguarda dels interessos dels rics en perjudici dels que menys tenen... davant de tot això, la ciutadania només oposa silenci, conformitat, submissió... més del mateix: a les properes eleccions tornarà a guanyar el partit en el govern!!!

Aquest fenomen no es podria donar sense una estratègia ben dissenyada d'educació buida de contingut. Les lleis i els grans documents institucionals parlen dels valors més sagrats però la pràctica quotidiana ens parla de mantenir-ho tot tal com està. L'educació és buida de contingut. Ens preocupa molt la immersió, la ràtio, el finançament, la política del departament, l'autonomia de centres,... de tot menys del que realment s'ensenya que és mantenir el sistema tal com està. Mentre fem debats estèrils sobre política i lleis d'educació, ja ens hem menjat que les proves homologades per a tota la població són un criteri objectiu de qualitat! El disbarat més gran que he sentit mai. Quan tothom coincideix en què l'aprenentatge és un procés personalitzat que s'ha d'ajustar als interessos i circumstàncies dels aprenents, que l'educació ha de ser formació en valors i adquisició de competències enteses com a destreses (intel·lectual, emocionals, físiques) aplicades ens imposen proves iguals per a tothom de l'àmbit intel·lectual i ho acceptem passivament.

I cal dir que aquest sistema educatiu reproductor (de les desigualtats) és el que vol la majoria de la població que també ha passat per l'escola i s'ha cregut acríticament que per triomfar a la vida cal tenir bones notes, agradar, saber dades, triomfar en els exàmens i així poder treballar en una feina, força vegades, injustament pagada o que no serveix per a realitzar-nos. I una part de la remuneració es destina al finançament i manteniment d'aquest sistema per tal que la roda no es deturi.

Se m'acut que cal fer alguna cosa al respecte. Crec que malgrat la bona voluntat de moltes persones que des de dins del sistema volen canviar coses, un canvi tan radical com el que necessitem no es podrà fer des del mateix sistema. Hi ha mitjans que no serveixen per a determinats fins. Un tambor no fa melodia ni una fotocopiadora no serveix per a la creativitat. Una escola del sistema no pot oferir crítica al sistema. Mai els funcionaris no han fet una revolució. O sigui que penso sincerament que haurem de buscar alternatives al marge del sistema. Necessitem iniciatives valentes agosarades, creatives i lúcides que ofereixin educació lliure, que cedeixin el poder de l'aprenentatge als alumnes i els facin descobrir el plaer de treballar junts per cooperar i no per competir.

S'haurà de fer al marge de la llei i segurament contra ella. Haurem de veure com uns quants nens creixen diferent, no s'adapten al sistema, suspelen les proves de competència i viuen vides creades per ells. Potser serà possible comparar vides amb sentit, plenes, autodirigides i sense seguir els patrons socials amb les que ja coneixem que s'allunyen d'aquesta plenitud. Potser al cap d'un temps la població podrà triar quina educació vol.

L'educació és la institució encarregada de conservar i perpetuar la societat, no pas de transformar-la

El sistema educatiu està pensat i dissenyat per a perpetuar la societat. Ja des dels seus orígens, els ancians de la tribu explicaven als nens la història i les tradicions que calia preservar, els valors que calia acceptar i les visions del món que calia mantenir.

Amb la revolució industrial, les primeres escoles eren guarderies de nens per evitar que voltessin pels carrers mentre els pares treballaven 16 hores al dia. Aviat van descobrir que si els feien treballar en feines rutinàries i sense sentit, en seccions classificades a les ordres d'un capatàs despòtic esdevenien aprenents adaptats al que els esperava a les fàbriques.

Fins avui mateix, l'escola és un instrument eficaç de perpetuació del nostre sistema social. Tot en ella està pensat per a aquest fi i el compleix amb eficàcia. L'escola és essencialment conservadora i els mestres, en la seva majoria són conservadors.

L'escola defensa el sistema de l'autoritat, de l'obediència, de l'estabilitat, de la uniformitat,... i per això pautes socials que ja han estat desterrades a quasi tots els àmbits de la societat perduren a l'escola i a la religió (l'altra gran aliat del conservadurisme).

Pensem per exemple, en els discursos dels que saben sobre els ignorants en un món que ja ha descobert que el coneixement és una construcció col·lectiva.

Pensem per exemple, en la uniformitat i la rigidesa del currículum en un món que es diversifica i flexibilitza. Pensem en l'avaluació externa que es fa als alumnes en un món que requereix autogestió i auto-regulació.

L'escola preserva per damunt de tots dues finalitats: guardar els nens perquè no voltin pel carrer i classificar-los al final de l'escolaritat. D'aquesta manera es garanteix la seguretat d'aquest segment social i l'estratificació classista que impera en el nostre sistema.

A l'escola, i ho dic com a mestre que he sigut molts anys, pots fer de tot però, ai de tu si un nen s'escapa o no el classifiques!

L'escola ha demostrat la seva eficàcia durant segles (els dos darrers, al menys) classificant i recollint-los durant unes hores. Per què hauríem de canviar-la?

Aquesta és la gran pregunta. Quina necessitat hi ha d'innovació, de canvi, de reforma en un sistema que funciona bé? Doncs al meu entendre, la necessitat de canvi és només en la forma, no en el fons. La tecnologia i la psicologia de les emocions, la democràcia ha dominat la societat i es demana a l'escola que les incorpori. Cal modernitzar-se, la gent ho demana. Ho està fent. Ja n'hi ha prou. Per la resta, tot segueix igual.

Jo he defensat durant molts anys que l'escola havia de transformar la societat, però ara no ho tinc tan clar. Amb quina autoritat ho hem de fer? L'estat no ens demana als mestres que canviem el món, ens demana que transmetem els valors de la nostra societat. I no em val que digueu que les lleis diuen... perquè, primer, les lleis no diuen que hem de canviar el món i segon, tots sabem que el que diuen les lleis no correspon al que realment volem. Pensem per exemple en l'economia o en els drets humans. Les lleis diuen que l'economia ha d'estar al servei de les persones i la realitat diu que està al servei de l'elit econòmica. Els drets humans diuen unes coses (justícia, igualtat,...) però estem d'acord que sostenir el dia a dia és prioritari i això mai no inclou tocar cap desigualtat per a acostar-nos a la justícia.

De la mateixa manera, les lleis diuen que l'educació ha d'estar al servei del desenvolupament integral de l'alumne però totes les disposicions, normes i estructura del sistema estan al servei de la uniformitat i la perpetuació de l'*status quo*.

El canvi social, la transformació del món s'ha de fer des de la política i harmonitzant l'economia, les lleis, els mitjans de comunicació, la societat civil, els ajuntaments, les associacions de veïns i, per descomptat, també el sistema educatiu i sanitari i de seguretat pública...

Només una acció conjunta de totes les forces cíviqves, comandades per la política, poden canviar el món. L'escola no. No està dissenyada per a fer-ho, no està encarregada de fer-ho, no està preparada per a fer-ho...

Si malgrat tot, il·lusionats per la utopia ho intentem, tampoc hi perdem res, però per a mi queda clar que tot el que els poders fàctics els deixin fer és perquè ho consideren inofensiu o favorable pel rentat de cara que suposa.

Els franciscans al S.XIII o els luterans al S. XVI, van voler reformar la religió donant-li un sentit més genuí i segurament alguna cosa van aconseguir. Amb tot, el que està clar és que l'important, seguir creient en Déu i restar sotmesos a la seva voluntat, es va, no només mantenir, sinó fins i tot reforçar. El mateix ens passarà a l'escola. Renovar el que és accessori sense tocar el que és essencial (l'objectiu últim de l'educació) no només ajuda a mantenir el sistema sinó fins i tot a reforçar-lo.

No hi ha fracàs escolar; l'escola és un èxit total.

Es parla molt de fracàs escolar però a mi em sembla que l'escola actual té un gran èxit.

Mirem un xic com va el món: augmenta la injustícia i la desigualtat; cada cop els rics són més rics i els pobres més pobres; augmenta l'atur i el treball precari; es fomenta l'individualisme i la competència; augmenta el racisme i no es detura el masclisme violent; els governs giren a la dreta més ferotge; els mitjans de comunicació menteixen sense manies; els polítics abusen del poder... i la gent segueix igual!

Molts ens queixem però seguim la nostra vida com si res. Som passius, conformistes, resignats i submisos. Els nostres amos ens han ja domesticat del tot i saben que no tenen res a témer de nosaltres. Ens donaran futbol o algun ensurt espectacular si ens posem nerviosos i tot seguirà igual.

Com ha aconseguit una classe dominant tenir-nos tan dominats? Amb l'educació. No només l'educació formal a les escoles, que també, sinó amb els mitjans de comunicació que van repetint constantment que no hi ha alternativa i que si no vols que les coses siguin pitjors has de seguir abaixant el cap. I ho hem fet.

Ens han fet creure que tenim un nivell de vida prou bo com per a témer perdre'l, però la veritat és que estem dominats i venuts al sistema.

L'escola és transmissora d'aquests valors a través dels mestres i de tota l'estructura educativa. Un microcosmos on entrenar-se en l'individualisme, la competència, l'obediència, la distracció en el que és irrellevant, l'absència de pensament crític, l'aparença i el conformisme. Ho fem bé això. Per això dic que l'escola és un èxit.

Al final només esperem de l'escola aquesta socialització servil i acrítica. Les grans mentides són que si estudies tindràs èxit -guanyaràs diners-, però això també és mentida. Guanyaran diners els qui

pertanyen a la classe alta, estudiïn o no, perquè a les seves escoles d'elit ja es procura que hi hagi una comunitat de gent influent i solidària que es recolzen entre ells per mantenir els privilegis.

Per això tenim les escoles dels rics i les dels pobres. I ningú no es queixa. Tots els partits polítics defensen la doble titularitat!

Escoles farcides d'immigrants, amb menjadors socials, tasques assistencials i *ràtios* elevades que tenen els mateixos currículums que les elitistes privades amb grans recursos.

L'escola és un èxit: manté l'estratificació social, perpetua el sistema injust i ensenya a assumir el que hi ha amb docilitat, encara que prediqui el canvi, l'autonomia o el coneixement que ens farà lliures.

Res de tot això no és possible mentre els mateixos mestres ignorin el joc que juguen, o el coneguin i els hi encanti, o en visquin i amb això en tinguin prou, o no hi vegin alternativa...

Es pot tenir èxit fent que els infants s'adaptin i acceptin un món injust i patològic, com ho van fer amb eficàcia amb els seus pares que ara hi col·laboren, però d'això mai en podrem dir educació. És domesticació. Eficaz, divertida, innovadora,... però domesticació.

CRÍTICA DEL SISTEMA EDUCATIU

A l'entrar a l'escola de la llibertat et deixaven triar les cadenes amb què et lligaven.

Et domestiquen i et fan creure que els humans necessitem ser domesticats.

L'educació ara només té dues alternatives: clandestinitat o mort!

Em refereixo, és clar, a l'educació formal que s'hauria de donar a les escoles.

Oposo clarament l'educació a la instrucció.

L'educació és el cultiu de la persona per tal que aflori el millor d'ella mateixa a partir de cedir el coneixement i la capacitat de decidir sobre el propi aprenentatge. És un treball disciplinat i entusiasta que compta amb l'adhesió de l'educat i que respecta el seu ritme, la seva personalitat, els seus interessos i el seu estil cognitiu. És un procés dirigit per professionals compromesos amb el seu propi desenvolupament que testimonien amb l'exemple com avançar contra les dificultats i com ens forgem el caràcter. És un itinerari que es valora pels resultats respecte a un ideal ampli i integral de persona: autònomes, cooperatives, creatives, compromeses en tots els àmbits de creixement humà: físic, emocional, intel·lectual i espiritual.

La instrucció per contra és un un procés d'adquisició d'habilitats tècniques determinades per autoritats externes que cal aplicar a tothom amb la mateixa exigència de resultats. Busca la submissió de l'aprenent a la metodologia i no s'interessa per les motivacions personal del que aprèn. És un procés dirigit per tècnics que només valoren els resultats de les habilitats que es treballen sense importar com s'incardinin en la globalitat de la persona que els rep.

Llegint els canvis en la legislació educativa constato que no hi ha res d'educació i que tot és ja instrucció. Instrucció per a realitzar proves en les que s'espera que hi hagi resultats homologables i quantificats. És la llei del mercat. Necessitem aquest tipus de persones: obedients servidors que s'ajustin al que els hi

demanen i responguin amb eficàcia al que se'ls exigeix. No volem persones lliures, joioses i responsables sinó sotmeses, conformades i obedients. La crisi no ha pogut amb el capitalisme i tampoc amb l'escola reproductora que més que mai es declara resultatista, competitiva i servidora dels interessos del sistema més que de les persones.

I tot això sense reacció per part de cap sector implicat. Més aviat tothom s'apunta a l'avaluació formal i externa i a l'escola eficaç i reproductora. S'ha acabat l'educació a les escoles. La instrucció al servei del sistema econòmic l'ha fet fora. I molts se n'alegren perquè mai han vist bé que l'escola doni ales als alumnes, els ensenyi a pensar, criticar, gaudir, explorar, descobrir, seguir els seus interessos, dirigir el seu aprenentatge... Massa perillós, massa utòpic, massa arriscat.

I si alguna escola vol educar ho haurà de fer a partir d'ara de manera clandestina: sense dir-ho, sense escriure-ho, dissimulant davant les famílies, l'administració, els propis professors que no hi estan d'acord... És l'últim reducte de l'educació transformadora: la clandestinitat heroica, difícil, necessària... I si això no es dona, l'educació haurà mort definitivament.

Vaja bírria d'autoescola si al final només saps circular per on ells t'han fet practicar...

Imagina't una autoescola que, un cop t'has tret el carnet, només saps circular per on ho has estat fent durant tot el teu aprenentatge. Seria una estafa! Aprens a conduir amb la intenció que un cop dominis els circuits d'aprenentatge estaràs preparat per anar on vulguis. Aprendre a conduir no és aprendre a anar a uns llocs sinó aprendre a anar on tu vulguis.

Aquest poder de decidir on vols anar és la finalitat per la qual t'has apuntat a l'autoescola. Els seus aprenentatges són només un mitjà per a aconseguir aquesta autonomia.

Viure és un viatge apassionant i exigeix també saber conduir. Saber conduir la pròpia persona, conèixer el teu cos, la teva ment, la teva personalitat per saber-ne els límits i possibilitats. Implica dominar les estratègies adequades per a arribar als teus destins. Això, és clar, pressuposa que tu has d'escollir aquests destins.

Doncs bé, a vegades veient determinades "escoles de vida", llocs on es pretén ajudar les persones a tenir una vida plena (i això podria ser una escola, una consulta, una comunitat religiosa, de creixement,...) t'ensenyen a cenyir-te a determinats circuits o recorreguts amb l'esperança que tot controlant-te no tinguis cap accident.

Però a la vida no es tracta de no tenir accidents. Els accidents són benvinguts, sobretot si passen perquè has arriscat en la definició dels teus objectius. Aquí sembla que es reproduïx un vell dilema: seguretat o llibertat? si conduïxes per on et dic aniràs segur, però no seràs lliure per a elegir el teu destí. Per contra, si optes per marcar les teves pròpies metes, segurament tindràs menys seguretat però seràs amo de la teva vida.

Les ideologies, doctrines, religions, teories, interpretacions de la vida que et diuen el que has de fer i el que no has de fer són sospitoses d'entrada. "Has d'honorar els teus avantpassats", "Adorar Déu", "dir sempre la veritat", "expressar les teves emocions", "ser solidari", "viatjar", "tenir la ment oberta", "tractar els altres com t'agradaria que et tractessin a tu"... sigui quin sigui el camí que et marquen t'empresonen. Per això deia Juan Ramón Jiménez que quan et donin un paper quadriculat escriguessis a l'altre costat.

Has de poder tenir la ment tancada, no expressar emocions, ignorar Déu, quedar-te a casa o renegar de la teva nissaga... No hi ha un camí fixat ni està l'home fet per a seguir lleis universals. Que aquestes

màximes siguin beneficioses per a la major part de la gent no vol dir que tinguin validesa universal. Assumeix riscos, desobeeix, qüestiona l'inqüestionable encara que tothom et digui com de malament vas... Potser fracassaràs, però serà el teu fracàs i en el millor dels casos descobriràs alguna cosa nova i meravellosa que molt temps després formarà part de les obligacions. I vindrà un nou viatger lliure a desmentir-ho.

Traieu la filosofia de les aules!!!

Traieu la filosofia de les escoles i els instituts!!! Que desaparegui l'assignatura de la filosofia, que no hi hagi més obligació d'aprendre continguts de filosofia!

Ja sé que això va en contra del sentir general entre els professors de filosofia i de molta gent que defensa les humanitats com l'últim baluard davant la barbàrie de la tecnologia utilitarista.

Ho argumento. En primer lloc he de dir que per a mi la filosofia és la recerca sincera i coratjosa del coneixement, de la Veritat. La paraula filosofia té dues arrels gregues: "filo", amor i "sofia", saviesa. La filosofia és l'amor al coneixement. Com a tal, la filosofia és una passió de l'home, un enamorament, un anhel de l'ànima que se sent atreta per la veritat i es llança a la seva conquesta desesperada i il·lusionadament.

Ja només per això la filosofia no pot ser convertida en una assignatura, un programa, un currículum. Us imagineu una assignatura anomenada "amor"? Creieu que fent classes teòriques i conceptuals sobre l'amor algú arriba a estimar realment? Fent classes de natació davant una pissarra, algú aprendrà a nedar? És una aberració creure que donant classes podem aconseguir que algú s'impliqui vitalment amb la recerca del coneixement. Més aviat al contrari.

Abans d'esplaiar-me en aquest argument, permeteu-me que impugni les dues raons més comunes per les que es demana que hi hagi filosofia als instituts. La primera és que la filosofia ensenya a pensar. Clar que ensenya a pensar, però filosofar no és només pensar. Ens acostem al coneixement amb tota la nostra integritat, amb totes les eines que tenim: amb les sensacions del cos, les emocions, els sentiments, l'esperit, la intuïció i sí, també amb el pensament i el raonament, però no només amb ells.

Fins i tot suposant que la filosofia esdevingués una prostituta que es limita a ensenyar a pensar, creieu que aquest és motiu suficient per a mantenir-la? Què penseu que fan a la resta d'assignatures? Ensenyen sense pensar? Certament que és així, però aquesta desgràcia no justifica que hàgim d'obrir un espai per a la reflexió. La resposta és que tota l'escola, a totes les hores i a totes les assignatures ha d'ensenyar a pensar i si no ho fa així està ensenyant, de forma subliminar, que aprendre a pensar és només per a certes coses i en certs moments.

El segon argument és que la filosofia forma part del nostre patrimoni cultural i que per tant s'ha de transmetre a les generacions futures. Hi estic totalment d'acord, però una cosa és la filosofia i una altra la història de la filosofia. La història de les idees s'ha d'incorporar a l'àrea de socials, que ha de mostrar de forma integrada totes manifestacions culturals de la societat: la religió, la literatura, la història, la filosofia, l'art,...

Tornant a la idea principal, convé saber que hi ha dues menes de filosofia: l'acadèmica i la pràctica o vital. L'acadèmica és la que es fa a les universitats i és, en general, l'estudi de les idees, els conceptes, els entramats conceptuals i les visions del món possibles. Tot des del punt de vista intel·lectual i especulatiu. Crec que cap professor d'universitat no està interessat en saber si la filosofia mou l'esperit o

provoca el creixement interior de cap alumne. És suficient amb què aprovin un examen sense que això impliqui que els estudis hagin tocat res íntim de qui estudia.

La filosofia pràctica és la filosofia de l'acció (etimologia de praxis), la recerca personal de la veritat que qüestiona i transforma la vida de les persones. És un compromís radical amb el propi ser i una eina de desenvolupament humà. Això no es pot estudiar només; l'estudi és necessari però no pot abastar totes les dimensions que exigeix la recerca de la Veritat.

Com l'enamorat, el filòsof veu una llum i la segueix amb entusiasme i compromís. Lluita, es debat, burxa, s'abandona, s'abraona, és derrotat i es pot sentir desorientat per les vicissituds de la recerca però és que aquest és un viatge iniciàtic, una tasca on el coratge, la gosadia, l'esperança i la paciència es necessiten per igual.

Ja em direu com es pot fer classe d'això! Pots parlar-ne, fer llegir, demostrar, debatre... però la flama de la filosofia només s'encén des de dins. Fora la filosofia de les aules perquè el seu espai natural és el món obert, els cors curiosos, les ments obertes i les ànimes grans que totes les persones tenim en potència.

Les classes de filosofia han fet un trist favor a la filosofia. De fet no crec que sigui casual. Les classes de filosofia han aconseguit que la gent avorreixi la filosofia, han fet creure als alumnes que filosofar es xerrar i discutir, han demostrat que es pot filosofar sense canviar la vida, en definitiva, han desarmat la potencialitat de la filosofia, l'han convertit en un luxe cultural superflu i d'aquesta manera la filosofia ha deixat de resultat estimulant.

Institucions educatives, poders públics, abandoneu la filosofia, sisplau. Feu bé de suprimir-la dels programes i foragitar-la del sistema perquè mentre el sistema potenciï allò que l'ha de boicotejar estem segurs que la filosofia que se'ns ofereix és una esclava.

La filosofia crema al cor dels homes, no li cal cap protecció ni cap didàctica. Mai s'extingirà perquè mentre hi hagi un humà preguntant-se sobre la Veritat hi haurà filosofia.

Un ignorant amb estudis no és un savi, és un ignorant perillós

He llegit un article on un expert en el tema del yihadisme demostrava amb dades que l'extremisme islàmic no estava correlacionat amb la pobresa ni amb la ignorància. Aportava informació sobre el nivell d'estudis dels que s'afilien a la milícia radical i deia que la majoria tenien estudis mitjans o superiors!

A mi aquesta dada m'ha deixat perplex. De fer no m'hauria d'haver sorprès perquè és una obvietat que la major part de les barbaritats perpetrades pels humans s'han fet sota la guia i la direcció de persones amb estudis.

L'Alemanya nazi era la nació més culta del món; els ideòlegs de les repressions comunistes eren intel·lectuals amb titulació; els dissenyadors de tortures solen tenir coneixements mèdics; les atrocitats de la inquisició les dirigien les persones que posseïen el saber de l'època; Bin Laden era enginyer; els estafadors de Wall Street són llicenciats en economia; els defensors de les dictadures són juristes acreditats; els dissenyadors de les armes químiques i bacteriològiques són biòlegs, etc.

Què vol dir això? Doncs que el coneixement per ell mateix no és res. Més ben dit, el coneixement posat en mans de persones ignorants és molt pitjor que no tenir coneixement. I és que mentre s'estan fent molts esforços per augmentar els estudis s'està abandonat l'educació.

Diuen que el sistema educatiu educa, però en realitat dóna algun coneixement i assimila, adapta, socialitza. Això potser és important però evidentment no és el que necessitem ara. Ara necessitem autèntica educació.

I per a mi l'educació és l'activitat de desplegar totes les capacitats humanes atorgant el poder i la responsabilitat d'aprendre a les persones. Necessitem educadors i sistemes educatius centrats no en un currículum sinó en un compromís amb el propi creixement o desenvolupament personal.

Les escoles haurien de ser centres integrats amb gimnasos, sales d'expressió, tallers, laboratoris, espais de meditació, de treball, de lectura, de reunió... I en aquestes escoles no s'hauria d'iniciar els alumnes en el que és la vida sinó que se'ls hauria de motivar a conèixer-la, analitzar-la, experimentar-la, qüestionar-la, dissenyar-la,...

I això implica un treball sobre el propis cos, la salut, la condició física, la higiene, l'estètica personal; sobre les emocions, la intel·ligència emocional, l'empatia; sobre les relacions socials, la solidaritat, la democràcia; sobre la raó, la crítica, la lògica: sobre l'espiritualitat, la consciència, la contemplació, l'estètica... I tot això junt segrega el nèctar més valuós, la saviesa i l'amor.

Entenc que cada cop més el món és donat als alumnes des de l'exterior de l'escola. Tot el que els ensenyem ho poden aprendre sols, fins i tot a llegir i a escriure. Tenen molta informació però no tenen ocasió d'integrar-la, provar-la, elaborar-la, criticar-la.

A les escoles, professors que practiquen aquest compromís amb el propi creixement personal, estimularien i empenyerien els nois i noies a descobrir què són, com són, com volen ser, què volen saber i per què. Els afrontarien a les preguntes de la vida, les que el món no els planteja ni vol que es plantegin: què fem al món? Què és la felicitat? Què és l'amor? i la mort? I la justícia? Com puc esdevenir cada cop més humà?...

Amb l'exemplaritat del professorat, amb la llibertat de seguir cadascú el seu itinerari permetent que treballin a partir del que són i d'on són, es comprometrien en tasques individuals o de grup que sempre redundarien en la generació de la saviesa.

Perquè la saviesa, com una perla, pot començar amb qualsevol peça/pedreta insignificant que convenientment posada genera la secreció de coneixement/nacre l'autèntic i genuí producte humà.

Escola: soldats cap a fora i banquers cap a dins?

Dues polèmiques han aparegut recentment en el món educatiu. Per una banda la presència d'estands de l'exèrcit a les fires d'educació que ha generat un rebuig generalitzat, i per una altra, la participació d'entitats bancàries del sector privat en la programació i desenvolupament dels currículums d'educació financera dels nous plans d'estudi.

Acostumats a què l'escola era un espai ideològicament i teòricament neutre (excepte pel que fa a la religió als centres privats i concertats) ens costa assumir la presència d'aspectes que impliquen un posicionament ètic molt determinat.

Hi ha hagut molta crítica a la presència de militars en l'esfera escolar i molt menys -quasi gens- a la dels banquers.

M'agradaria reflexionar un xic sobre aquestes dues polèmiques. D'entrada diré que l'escola ha d'estar oberta a totes les dimensions de la societat humana i per això em costa pensar que alguna de les

manifestacions més importants de la nostra cultura, com són l'exèrcit o la policia o els bancs no hi tinguin un espai.

Anem amb el tema de l'exèrcit. Cal que es tracti el tema de la violència, la força, la defensa i la protecció cívica a l'escola. Hem de parlar de l'exèrcit, de la policia, de les presons, de les guerres, dels actes violents... perquè si no ho fem estem amputant la realitat. No podem convertir aquest tema en tabú com ho és la mort o ho era el sexe.

Els humans som violents i necessitem estructures que canalitzin i controlin la violència social. No s'hi val simplificar infantilment la realitat i condemnar tota violència com si amb això ja haguéssim solucionat el problema. La violència hi és i hi serà. Ens hem d'educar per a afrontar-la i controlar-la.

D'entrada se m'acut que la formació que necessitem al respecte ha de començar pel treball amb el cos, seguir amb l'empatia, complementar-la amb els valors (fent esment a la justícia, el coratge, la pau...) i acabant per la reflexió racional sobre la convivència, les lleis i la democràcia.

Respecte al cos, crec que hauríem de tenir una educació corporal molt completa que treballés, la salut, la higiene, la bellesa corporal i l'estat de forma física. Dins d'aquest desplegament de les qualitats físiques crec que s'hauria d'insistir en la disciplina corporal practicant algun art marcial. Els alumnes haurien d'aprendre tècniques d'autodefensa, de protecció i d'immobilització. Tot sota el guiatge del respecte i fent veure sempre la diferència entre la força protectora i la violència agressiva.

A més de tenir qualitats físiques per a defensar-se i defensar, els alumnes haurien d'educar l'ànima irascible -com l'anomenava Plató- que és aquella que s'indigna davant la injustícia i que intervé amb coratge i generositat per a defensar l'oprimit. Necessitem persones valentes que actuïn amb determinació quan es dona una situació d'abús. Està massa ben vista l'actitud passiva i contemporitzadora que ens empeny a inhibir-nos davant els conflictes sota l'excusa del pacifisme quan el que hi ha, segurament, és la covardia.

I també hem d'entendre que la societat s'ha de dotar d'organitzacions per a la defensa cívica, no només davant agressions o guerres sinó també davant els desastres naturals o les emergències humanitàries.

Exèrcit no és sinònim de guerra. Armes no significa necessàriament mort. Cert que les guerres les fan els exèrcits i que moltes morts vénen de les armes però identificar-les és un error. Podem imaginar exèrcits al servei de les emergències, experts en l'evitació i prevenció de conflictes, amb estratègies i recursos proporcionals als fins ben definits que es proposen. Tot i sent difícil de concebre és un horitzó molt més realista que imaginar una societat on no hi hagi conflictes. Ens agradi o no hem de viure amb els conflictes socials i hem d'aprendre a gestionar-los.

Sé que és una opinió polèmica i de la que espero ben poques adhesions però ho penso així. Que l'exercit actual estigui lluny del meu ideal no implica que no puguem fer coses per a acostar-nos-hi. Plató considerava els guerrers com la segona categoria després dels filòsofs/governants. Cal un esperit especial, una disciplina crítica, una energia, un autodomini i un anhel de justícia que només podem intuir quan pensem en els practicants avançats de les arts marcials.

Molt menys polèmica ha suposat la presència dels banquers a l'escola. I a mi em sembla que la banca a l'escola és una autèntica agressió. No la banca en general sinó la nostra banca en particular, la que serveix al capitalisme més agressiu. L'economia ha d'estar present a l'escola però no l'economia de la competència, l'endeutament i els diners com a fi sinó l'economia de la cooperació, del servei i dels diners com a mitjà. I això mereix un tractament que em proposo comentar en una propera entrada.

La lectura està sobrevalorada; es pot considerar una forma subtil de colonització mental.

Clar que aquest enunciat també pot ser una exageració! De fet pensar que tot el que llegim és bo és tant com suposar que tot el que escoltem és bo o com considerar que tot el que veiem és bo!.

Si reflexionem amb deteniment sobre la suposició que llegir (escoltar, mirar,...) és bo per ell mateix veurem que no resisteix una mínima crítica.

Tots estarem d'acord en què els adoctrinaments ideològics massius dels segle XX, com ara el del nacionalsocialisme alemany o el comunisme rus o xinès, es basaven en el control i imposició del que la gent pot llegir i escoltar. Així, una persona que no sàpiga llegir és immune a un adoctrinament escrit. És un exemple radical però val per a argumentar el que dic. Què direm de l'ensenyament que es dona a les escoles alcoràniques d'algunes països islàmics? Llegir dona llibertat? I tenir com a única lectura el llibre roig de Mao, quina llibertat i obertura mental ens ofereix?

O sigui que el que fa bona o dolenta la lectura és el que llegeixes. I tot depèn del que llegeixis. No necessàriament una persona que llegeix molt és més culta, oberta, empàtica i universal que una que no llegeix! Això és un mite. Tot depèn de què, com i des d'on llegeixi, o sigui de la seva actitud lectora. Aquesta actitud que fa que la lectura sigui profitosa és la mateixa que fa que el que escoltes, veus,... sigui profitós. És un tema de valors més que contingut.

Ara mateix la gent pot llegir de tot i això no ens fa més lliures. Penso que és al contrari. Actualment, amb els índexs més alts d'alfabetització, menys rebel i més conformista es mostra la gent. Es tracta d'oferir un allau de coses a llegir de manera que tot sembli igualment important, que hi hagi mil versions contradictòries de cada fet per tal que tot quedi relativitzat, que tant puguis llegir una cosa com la seva contrària per tal que puguis triar el que vols que sigui veritat...

Això només s'arregla amb l'actitud crítica i aquesta no depèn del que llegeixes sinó del que penses. I el pensament es pot alimentar de coses externes, també de lectures, clar, però la seva principal força rau en el poder de descobrir la veritat en un mateix, de revelar el poder interior que tenim per a conèixer-nos nosaltres mateixos que és la fi última del coneixement.

Per això Plató estava en contra de l'escriptura.(1) Creia que si la gent acabava confiant més en el que estava fora d'ells -el que llegia- que en el que atresora en el seu interior, acabarien perdent-se irremeiablement. Em pregunto si no tenia raó.

(1) Plató, Fedre, 274c-277a

El projecte educatiu d'aquell país d'ocells era ensenyar-los, des de ben petits... a caminar!

Us ho imagineu? Us imagineu un país d'ocells on s'ensenyava des de ben petits a caminar? I només caminar! I caminar cada cop millor i més ràpid i més àgil i més lluny... però caminar! Mai a volar! Déu meu! L'ocell ha conquerit el cel, l'aire és el seu medi i el terra només un límit inferior.

Els ocells ja no volen. Els ocells s'han oblidat del seu poder. Tenen ales, les veuen, les mouen, però només com a moviment auxiliar a la marxa bípeda. Què podem esperar d'aquesta evolució contra natura? Només tensió, dificultat, sacrifici... però segurament si ho fan així deu ser per alguna cosa. Potser al terra se senten més segurs. Potser ignoren, han oblidat o els han robat el coneixement de quina és la seva essència locomotora.

En qualsevol cas estan lluny de la seva alineació, fora del seu centre, desconnectats de la plenitud.

Així és com veig jo ara mateix la nostra societat. Fem servir l'educació per a conformar socialment les persones, per a adaptar-les, domesticar-les, sotmetre-les... Certament que, com els ocells tenen potes i poden caminar, els humans tenim sentit social i necessitem l'adaptació, però aquesta no és ni la nostra més gran potencialitat ni allò que ens defineix.

Som éssers racionals i tenim la qualitat emergent de la consciència. Podem enlairar-nos per damunt de les nostres limitacions, podem crear, imaginar, qüestionar, canviar,... i viure de manera conscient. Aquest és el nostre poder, la nostra força i segurament el nostre tret definidor. És la racionalitat crítica i la consciència plena allò que hem d'aprendre i això és el que no s'explica ni s'ensenya a les escoles.

Més aviat la societat vol persones submises i inconscients. El desplegament de la racionalitat crítica i de la consciència revolucionaria tota la vida humana. No sabem què en sortiria però els amos del món saben el que deixaria d'existir: el món injust, amenaçat i controlat per les minories que ara tenim!

Necessitem una altra educació orientada al que ens és essencial i aplicada principalment als adults. Menys escolarització, menys alfabetització i més conscienciació! Però aquest serà el tema per a un altre dia.

La innovació educativa és com la digitalització de la Bíblia: nous mètodes per a vells objectius.

La innovació educativa és com la digitalització de la Bíblia, o com la mecanització de la medicina: maneres noves de fer el de sempre. Segurament més eficaces, més adaptades a l'actualitat, però amb la mateixa finalitat.

L'escola, en el seu paper normalitzador i socialitzador, sempre busca adoctrinar o inculcar els valors que la societat li demana per tal que es perpetui l'ordre establert.

En cada moment de la història el que necessita una societat és diferent. Abans la societat necessitava una població acostumada a la disciplina i al treball rutinari. Calia preparar la gent per a la gran demanda de ma d'obra no qualificada i per això les escoles eren fàbriques de treballadors. Es valorava la realització de tasques monòtones i repetitives, diligència, conformitat i acceptació de la remuneració diferida.

No costa gaire comparar un alumne treballant hores en un pupitre omplint quaderns sota la mirada del mestre per rebre al final un butlletí de notes satisfactori amb un treballador dret al seu lloc de treball hores i hores manipulant peces o girant cargols, sota la mirada de l'encarregat per rebre un salari al final de la setmana.

En la nostra societat actual, el model productiu ha canviat totalment i hem superat la fase industrial. Estem ara mateix en una crisi de model i tenim clar que la inestabilitat laboral serà permanent. No podem oferir seguretat ni un futur ben definit. Per això ara els valors han canviat i ja no demanem el treballador repetitiu.

Ara volem persones creatives, emprenedores, independents, autònomes i que treballin en grup. Aquest és el nou model d'alumne. El venem com si haguéssim descobert els valors essencials de l'ésser humà, però en realitat aquest model d'home és el que ara necessitem perquè en el liberalisme i el capitalisme salvatge en què hem entrat, ja no hi ha lloc per a planificació.

Ara estem en el "salvi's qui pugui", "fes-t'ho tu mateix" (de l'autoajuda), "espavila i emprèn"... Davant la impossibilitat d'oferir una estructura social acollidora hem descobert els valors de la supervivència

ferotge. I els que se'n surten sense ajuda, amb audàcia o fins i tot fraudulentament, són elogiats i posats com a exemple.

Mentrestant la institució educativa beneeix aquest model i el psicologitza, curriculumitza i justifica com una gran conquesta de la creativitat.

No ens enganyem, però. És el mateix de sempre: el que necessitem en aquest moment, posat com a ideal a assolir. I està bé que sigui així perquè és així com treballa l'escola. Sempre al servei de la societat i la seva perpetuació en la forma que el moment històric determina.

Les escoles noves diuen treballar per l'esperit crític, l'autonomia o la creativitat, però manté els valors absoluts que la fonamenten. L'esperit crític és incriticable, un dogma, com ho són els drets humans, l'obediència a l'autoritat, la classificació dels alumnes, la igualtat,.. i tants altres principis fonamentals que cal preservar.

Imagino el lector escandalitzant-se al pensar que els drets humans o la igualtat no figurin en el llistat dels valors de l'escola. Clar que és impensable, però adonem-nos-en que igualment impensable era fa 50 anys que els alumnes no repetissin una mil i cops les lliçons i exercicis que se'ls imposava.

Una escola innovadora en la que la innovació no fos sobre el mitjà sinó sobre el fi, és senzillament inconcebible. Desgraciadament...

ALTERNATIVES AL SISTEMA EDUCATIU

El repte d'una bona escola és aconseguir que els mestres aprenguin.

Diuen que fa falta tota la tribu per a educar un nen, però a vegades un nen sol pot educar tota una tribu.

Normalment les societats tendeixen a preservar la tradició, a mantenir-se en allò que els funciona i el canvi costa. El primer que fa la societat és intentar que els nens s'adaptin al sistema i en formin part. Això que se'n diu educació o socialització, també podria ser anomenat ensinistrament o domesticació.

En qualsevol cas estem d'acord que convé forçar els joves a acceptar el valors que la història i la tradició ens han deixat. Per això diem que l'ideal seria que fos tota la societat la que educa els infants i no només la família o l'escola. D'aquí la frase que ja s'ha posat de moda que per a educar un nen fa falta tota la tribu.

Ara bé, una societat que es manté en la tradició i no la qüestiona és una societat que camina fermament cap a la decadència. Necessitem qüestionament, canvis, transformacions, provocació i subversió dels valors perquè és l'única manera que la dinàmica social es regeneri i permeti el progrés. Què seria del nostre cos sense creixement, canvi i renovació de les cèl·lules i els teixits?

De la conservació se n'encarreguen els adults, les ments sensates, ponderades, els ancians, els savis... Desgraciadament, més enllà de la imatge idíl·lica que sol evocar la saviesa dels adults, hi ha l'evidència que en el saber tradicional hi ha enquistats un seguit de tabús, abusos, prejudicis i creences ignorants que mantenen les societats atontades, adormides i explotades. I potser no cal arribar als graus de crueltat que usava Nietzsche quan retreia directament als adults la repressió sobre els joves acusant-los d'envejosos i de voler reprimir en els altres el que ells ja no estaven en disposició de realitzar.

No tinc temps per posar els exemples que se m'acudeixen de la religió, la política i la cultura que demostren com el fanatisme i la irracionalitat dels sabers populars o de la saviesa ancestral tenen segrestades i sotmeses amples capes de població. Qui pot despertar la gent de l'encantament hipnòtic del fanatisme interessat de les classes dominants (ja siguin de la religió islàmica, del sistema capitalista o de les castes a l'Índia)?

Doncs un nen! Un nen pot cridar sense manies "El rei va despulat!" I tothom ho veu de sobte, desperta del malson. I no cal que aquest nen sigui un nen de poca edat. Pot ser un nen de 15, 37 o 70 anys, un nen d'esperit com els que Jesús de Natzareth deia que entrarien al regne dels cels, un nen ingenu però amb poder com Gandhi, com el príncep Sidharta, com tantes persones que no s'han deixat sotmetre per la ideologia dominant i han mantingut viva la flama de la veritat.

Un nen pot, doncs educar una tribu però ha de ser una tribu desperta, atenta oberta al canvi, una tribu que hagi entès que quan parlem de tota la tribu incloem també els nens.

L'avaluació que l'escola ara necessita és sobre com repton les serps o com volen els pardals...

L'educació pot fer dues coses: enquistar el present perquè res no canviï, que és la funció que ha tingut tradicionalment, o facilitar el desplegament de les noves capacitats que requerirem en el futur.

L'escola ha sigut sempre un factor de conservació, de perpetuació del sistema, de transmissió de pautes culturals. Fins i tot quan es constata que no anem bé i que necessitem noves formes de vida, el sistema educatiu s'aferra al que coneix i es manté estancat.

No és moment d'explicar per què passa això. El que és evident és que mai com ara no hem llençat a les noves generacions a un futur tan inexplorat i desconegut. Crec que el futur és cada cop més difícil d'imaginar. Les coses canvien ràpidament i més que hauran de canviar davant els nous i radicals reptes a què ens enfrontem: degradació ecològica, injustícia global, radicalisme ideològic, etc.

Si enviem les noves generacions a un futur que no coneixem i no podem predir, per què els equipem amb les eines que ja ara no ens serveixen? Per què continuem seguint el model d'aprenentatges fixats en un currículum, d'aprenents sotmesos a ensenyants igualment sotmesos, de valors que ja ara es mostren caducs i que segurament el futur menystindrà, d'avaluacions estúpides que només seleccionen i discriminen?

Si les noves generacions van a un futur desconegut, molt més desconegut del que era Amèrica per als castellans i molt més encara del que serà Mart pels propers viatgers, per què els equipem amb les eines del present com si creguéssim que el que trobaran serà el mateix que tenim ara?

Equipar algú per anar a un lloc és ja condicionar-lo a que el concebi d'una manera determinada. Hem d'equipar exploradors, no explotadors; persones que s'adaptin a les noves circumstàncies i no que adaptin les noves circumstàncies al que volen.

I aquesta és una tasca senzilla, fàcil, natural. I aquesta senzillesa és la seva principal dificultat. Ens costa cedir, confiar, donar ales, permetre l'exploració, l'error, l'espontaneïtat creadora... però justament això és el que farà que el món futur sigui millor que el que tenim ara.

I com es fa això? Doncs deixant simplement que els alumnes visquin. Que expressin lliurement els seus dons, que actuïn, interactuïn, generin, inventin. Que sàpiguen escoltar-se, que deixin fluir el que la seva naturalesa els demana, que siguin crítics, que aprenguin a percebre, a sentir, a pensar, a transcendir...

I veuríem com en alguns apareix l'amor pels números, o per la natura en altres, o per la dansa, o per la comunicació, o per l'astronomia, o pels nens petits, o pel misteri o per una diversitat de coses... I veuríem com alguns abracen la disciplina, altres la improvisació, altres la companyia, altres la solitud... perquè com cada animal es mou de diferent manera per a conquerir l'espai que li és propi, cada persona aprèn diferent per a conquerir el coneixement que li és propi.

I haurem d'abandonar, sí, la unitat didàctica, la homogeneïtat metodològica, la uniformitat avaluadora, els models universals... perquè l'única cosa que es demanarà als nous ciutadans del món és que estiguin vius, que despleguin els seus potencials, avaluïn les seves fites i es realitzin com a persones. I tot això sense models, sense prescripcions, sense programes ni objectius predeterminats, perquè allà on van nosaltres no ho sabem.

Aquesta seria una aposta radical de confiança en la vida. Deixem-los créixer i deixem-los decidir. Avaluem només com repton, volen, neden o corren; és a dir com es mouen segons la seva naturalesa en l'espai que els hi és propi. A partir d'aquí, encara que els models no siguin els que volem o esperem, si els veiem feliços i desperts, acceptem la seva aportació al futur, perquè si seguim enviant-los amb les armes que coneixem només podem esperar més del que tenim.

Menys escolarització i alfabetització i més conscienciació.

L'educació que necessitem no passa ni per l'alfabet ni per l'escola. I a més no ha de ser primordialment infantil sinó per als adults.

Són els adults els que cal educar perquè només adults educats poden educar els infants.

Actualment l'educació s'ha assimilat a l'alfabetització però conèixer les lletres, saber llegir i escriure no en garanteix el bon ús. Les pitjor ideologies i les més nefastes opressions s'han fet amb suport de l'escriptura i la lectura. Ensenyar algú a fer anar un ganivet no en garanteix el bon ús i ensenyar matemàtiques o física no assegura que la finalitat amb què s'apliqui sigui bona. Això és obvi però s'obvia.

L'escolarització és un altre dels mites de l'educació. Les escoles són guarderies o centres on recollir els infants i adolescents per tal que no voltin pels carrers. És una eina de domesticació, d'habitució, de socialització, segurament molt necessari però no alliberador. L'escola serveix a la dimensió conservadora i sustentadora de l'ordre establert. La dimensió transformadora, alliberadora i revolucionària de l'educació només es pot donar en les condicions de vida quotidiana actuant sobre els fets reals.

Per això la meua utopia d'una educació alliberadora passa per un pla de formació cívica que s'aplicaria a tota la població adulta. N'esbosso alguns trets sense procurar massa polir les evidents estridències que es deriven de la improvisació.

El pla hauria de ser d'immersió en democràcia participativa i suposaria que els diferents nivells de l'administració pública (locals, regionals, nacionals,...) arbitressin una estructura de gestió col·legiada de la comunitat.

Això tindria dues dimensions. Per una banda hi hauria un llistat de decisions que actualment prenen els polítics que passarien a ser responsabilitat dels grups de decisió popular. Molts temes com ara la prioritat de les inversions, els pressupostos, el factor de desigualtat salarial*, els programes educatius, els plans de salut... en fi, moltes decisions dels àmbits econòmic i social que actualment gestionen els polítics passarien a ser decidits pels grups de decisió popular.

La segona dimensió seria precisament l'organització d'aquests grups de decisió. Serien grups elegits per sorteig d'entre la població amb una representativitat proporcional a la del col·lectiu del que provenen. Es formarien per a donar resposta a preguntes concretes. Tindrien un lloc de reunió durant un temps (dies, setmanes, mesos,... en funció de la complexitat del tema), disposarien d'assessorament legal i tècnic i serien remunerats i compensats per la seva col·laboració.

Aquests grups estudiarien els temes proposats, disposarien de la informació necessària i arribarien a unes conclusions que el poder executiu hauria d'aplicar.

Aquest mètode de democràcia participativa xoca amb el de democràcia representativa. Actualment la representativitat té molts inconvenients, entre ells que acaba essent una aristocràcia interessada en perpetuar-se en el poder, però d'entre tots els inconvenients, el major és que no permeten la implicació de la població en la gestió del que és comú.

Els polítics es col·loquen en un nivell superior i ens tracten com a nens i, cada cop més, assumim que diguin tot el que hem de fer, com per exemple votar-los contínuament a ells i no canviar el sistema.

Si un pla d'aquesta mena s'apliqués, la majoria dels adults participarien en un moment o altre de la seva vida en grup de decisió i aprendrien a implicar-se, sabrien el que representa prendre decisions conflictives, practicarien el diàleg, l'estudi i el treball en grup i se sentirien responsables de l'ordenament polític de la comunitat on viuen.

Hi ha experiències sobre aquest mètode** i els model dels jurats populars dona ja pistes de com en són d'assenyades les decisions que prenen les persones quan se'ls dona la informació adequada i se les deixa pensar sense pressions.

Els diners que gastem ara en el manteniment dels polítics cobririen àmpliament les despeses d'aquesta organització. Ah! I pel que fa a l'educació de les escoles, no caldria preocupar-se: una comunitat madura, compromesa i responsable generarà per ella mateixa una escola que estigui a l'alçada dels seus ideals.***

*El nombre de vegades que el sou del que menys cobra en una empresa pot cobrar el que més cobra en aquella empresa.

**Molt interessant sobre aquest tema el llibre de Van Reybrouck, "Contra las elecciones" de l'editorial Taurus

***El procés contrari, que és el que ara tenim, no funciona. No podem generar en els infants allò que els adults no tenen ni volen. Els parlem de cooperació, solidaritat, companyonia i altruisme però veuen en els seus pares, els seus carrers i mitjans de comunicació com el que de veritat es valora i es vol és l'individualisme, la competència i l'egoisme. Per això penso que només d'una societat educada en pot sortir una escola educadora i no a la inversa.